Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районы
Сәләнгеш авыл җирлеге Советы

КАРАР

08.06.2022 ел №46

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы, муниципаль берәмлек Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеге Советы **КАРАР ИТТЕ:**

1. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен (1 нче кушымта) расларга.
2. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеге территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм тәртип саклау кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 16 декабрендәге 52 номерлы карары үз көчен югалткан дип санарга.
3. Әлеге карарны Нурлат муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга http://nurlat.tatarstan.ru/ .
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районы
Сәләнгеш авыл җирлеге
Советы рәисе А.Н. Пинин

Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеге Советының 2022 елның 8 июнендәге 46 номерлы карарына 1нче кушымта

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Сәләнгеш авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләре

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Сәләнгеш авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдә) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы федераль кануннар, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенең, Татарстан Республикасының һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнгән.

1.2. Әлеге кагыйдәләр оештыру-хокукый формасына карамастан, барлык физик һәм юридик затлар тарафыннан үтәлергә тиеш.

1.3. Әлеге кагыйдәләр җирлекнең бөтен территориясендә гамәлдә һәм түбәндәге таләпләрне билгели:

а) биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча, тиешле биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм коймалары тышкы кыяфәтенә карата;

б) төзекләндерү эшләре исемлегенә һәм аларны вакыт-вакыт үтәүгә карата;

в) биналарның (бүлмәләрнең) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү турында;

г) җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру буенча (урамнарны яктырту, территорияләрне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

1.4. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт стандартлары, җирлекнең Генераль планы, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Әлеге кагыйдәләр җирлек территориясендә коммуналь һәм сәнәгать калдыкларын җыю, чыгару, ташу, утильләштерү һәм эшкәртү буенча мөнәсәбәтләргә кагылмый.

Төп төшенчәләр

Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

җирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә һәм аларда урнашкан яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шундый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, җитештерү объектларын, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

фасадның архитектур үзенчәлекләре - бинаның фасадның, шәһәр төзелеше мохитенең конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган аермалы характеристикалары (стиль һәм композиция бөтенлеге, ритм, ярашлылык һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы).;

фонсыз конструкцияләр-тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы, анда конструкция аерым хәрефләрдән, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру, гражданнарның яшәү шартларын яхшырту, муниципаль берәмлек территорияләренең санитар һәм эстетик торышын тәэмин итү һәм яхшырту, мондый территорияләрдә урнашкан торак пунктларның территорияләрен, шул исәптән гомуми кулланылыштагы территорияләрне, җир кишәрлекләрен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, якын-тирә территорияләрне карап тоту буенча эшчәнлек;

вертикаль яшелләндерү - биналарның һәм корылмаларның фасад өлекләрен, шул исәптән балконнар, лоджияләр, галереяләр, терәк диварлар һ. б. куллану, аларда стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен;

витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла ара (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы-җирлекнең тышкы кыяфәтен формалаштыручы биналарның һәм территорияләрнең фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы- конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән утның еракта урнаштырылган чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (җирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына кадәр транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлларның, хуҗалык юлларының, тротуарның бөтен киңлегенә асфальт түшәмәсен сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын киредән урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газ үләннәре чәчелү һәм бозылган яшел үсентеләр утырту тырмасы өчен газларны ремонтлауны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын үз эченә алган эшләр комплексы ;

газон - утырту өчен фон, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булган махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары, шулай ук табигый үлән үсемлеклеге чәчелә торган үлән капламы;

җирлек территориясе-авыл җирлеге чикләре чикләрендәге территория;

мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы- мәгълүматны электрон чыганаклардан файдаланып тапшыру ысулы һәм мәгълүматны алмаштыруны күздә тоткан табло;

йорт биләмәсе-ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир кишәрлеге;

ишегалды корылмалары - җир кишәрлегендә урнашкан вакытлы ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен сарайлары, сарайлар һ.б.);

йорт билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспектның исемен күрсәтүче), номер билгесе (йорт һәм корпус номерын күрсәтүче), подъезд һәм фатир номерын күрсәтүче, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлеген тәэмин итүче халыкара символ, байраклы тамга, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләр күрсәткече, магистраль камералары һәм су үткәрү челтәре коелары күрсәткечләре, җирлек канализациясе күрсәткече, җир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасын (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) тәшкил итә, ул автономияле рәвештә яшәп, үзгәртеп корылырга һәм кулланылырга мөмкин;

яшел үсентеләр-табигый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре (парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәкләр, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куаклар) җыелмасы;

җир кишәрлеге - җир өслегенең аны индивидуаль билгеле бер әйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган характеристикалары булган өлеше;

җир эшләре - җирлек территориясенең камилләштерелгән яисә грунт катламын бозуга яисә юлларның һәм тротуарларның камилләштерелгән катламын төзүгә (укладка) бәйле эшләр;

инженерлык коммуникацияләре - сүүткәргеч, канализация, җылыту, торбаүткәргеч, электр тапшыру линияләре, элемтә һәм башка инженерлык корылмалары, җирлек территориясендә гамәлдә булган йә салына торган инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре;

җирлекнең тарихи территорияләре-үзләштерү XI гасыр башыннан 1959 елга кадәр чорга туры килә торган аерым җирлек әһәмиятендәге территорияләр, аларга карата урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары типлары һәм төрләре, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турындагы Россия Федерациясе законнары, аларны саклау һәм куллану турындагы законнар нигезендә билгеләнгән. Җирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре җирлек башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән раслана;

түбәләрне яшелләндерү - биналар һәм корылмаларның түбәләрен, аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәкләр, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) булдыру өчен куллану;

яңгыр сулары канализациясе (ливневка) - өске (яңгыр, кар), су юу һәм дренаж суларын транспортировкалау өчен билгеләнгән технологик яктан бәйле инженерлык корылмалары (улаклар, яңгыр сулары, лотоклар һәм торбалар) комплексы;

җемелдәүче яктылык - яктылык агымы характеристикаларын (төсе, яктылыгы, кабыну чираты һ.б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык төсләре.

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында җирлекнең магистральләре, урамнары, мәйданнары, парклары, скверлары, бульварлары, ишегаллары һәм җәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур кыяфәтен бозу-тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төре һәм төре таләпләрен, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән, җирлекнең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләрнең тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләрне үтәмәү;

рөхсәтсез калдыклар ташлау-- башкарма хакимият органнары тарафыннан билгеләнмәгән урыннарда (нинди дә булса территориядә, нинди дә булса урында), санитар-эпидемиологик һәм табигатьне саклау законнары таләпләрен үтәмичә, үз белдегең белән ТКО урнаштыру;

стационар булмаган сәүдә объекты- җир кишәрлегенә инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыру (технологик тоташтыру) булуга яисә булмавына карамастан, шул исәптән күчмә корылма булуга бәйсез рәвештә, вакытлыча бәйле түгел корылмадан яисә вакытлыча конструкциядән гыйбарәт булган сәүдә объекты;

яшелләндерү- үсемлек компонентларын актив кулланып, муниципаль берәмлек мохитен булдыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык әзерлегенең төрле төрләре буенча эшләр

башкаруга (вертикаль планлаштыру, тергезү, кронирование һ.б.) һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерүгә: агачларны, шул исәптән эре үлчәмнәрне, куакларны утыртуга, үлән чирәмле газлар, чәчәклекләр, альпинарийлар һәм рокарилар булдыруга, махсуслаштырылган бакчалар төзүгә һ.б.ш. бәйле комплекслы процесс;

гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми кулланылыштагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

яшелләндерелгән территорияләр - предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр территорияләре;

махсус билгеләнештәге территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - җирләр, су өслеге һәм һава киңлекләре, алар өстендә аеруча саклаулы табигать комплекслары, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган, алар җирле үзидарә органнары карары белән тулысынча яисә өлешчә хуҗалык кулланылышыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән;

җәмәгать транспортын көтү тукталышы-җәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм җәмәгать транспорты пассажирларының көтү зонасы булган махсус җиһазландырылган мәйданчык;

пыяладан ясалган фасад- тоташ пыяладан эшләнгән фасадның бөтен яссылыгы яисә аның шактый өлеше;

яктыртуның ачык ысулы - яктылык чыганагының аны тарату өчен каршылыклары булмаган мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы;

җирлекнең панорамасы- җирлек территориясенең ачык пространстводан (яр буе, мәйданы, су объектлары акваториясе, күренеш һәм күзәтү мәйданчыклары) җирлекнең характеристикаларын һәм силуэтын ача торган фрагменты;

бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсле карары) - билгеләнгән тәртиптә килештерелгән һәм расланган, җирлек территориясендә урнашкан аерым бина фасадының бердәм архитектура һәм төсләр чишелешен билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган документ;

җирлек урамнарының перспективасы- алгы фронт формалаштыручы җирлек мохите фрагментын һәм барлыкка килгән композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган урамнар силуэтын визуаль кабул итү;

җәяүлеләр зоналары - транзит хәрәкәт итү максатларында халык хәрәкәте гамәлгә ашырыла торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия җирлек территориясе участоклары: урамдан тыш һәм җир өсте җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният ядкарьләренең, рекреацияләрнең күп туплануы һ.б.лар, җәяүлеләр агымнарының суммар тыгызлыгы югары. Җәяүле зоналар эспландларда, җәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының җәяүлеләр өчен өлешләрендә төзелергә мөмкин;

йорт яны территориясе-күпфатирлы йорт урнашкан, яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган җир кишәрлеге, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән һәм күрсәтелгән җир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

якын-тирә территория-бинага, төзелешкә, корылмага, җир кишәрлегенә (әгәр мондый җир кишәрлеге төзелгән булса) якын урнашкан һәм әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән тәртиптә төзекләндерү эшләре башкарылырга, җыештырылырга тиешле гомуми файдалану территориясе якындагы территориянең чиге киләсе бинага, җир кишәрлегенә тоташа торган төзелешкә, төзелешкә, корылмага якын урнашкан территориягә кадәр билгеләнә; янәшәдәге территорияләрдәге мәйданнарны бер-берсенә салганда аларның чикләре тиешле җир кишәрлекләре чикләреннән бертигез ераклыкта билгеләнә:

ике яклы төзелеш эшләре алып барыла торган урамнарда озынлыгы буенча, киңлеге буенча-урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр капма-каршы тротуарны (юл кырыен) һәм тротуар (юл кырые) өчен 10 метрны да кертеп;

бер яклы төзелеш эшләре алып барыла торган урамнарның озынлыгы буенча, ә киңлеге буенча-урамның бөтен киңлегенә,шул исәптән капма-каршы тротуар (юл чите) һәм тротуар артында 10 метр.;

сәнәгать оешмаларына, шулай ук торак микрорайоннарга, карьерларга, гаражларга, складларга һәм җир кишәрлекләренә - юлның бөтен озынлыгы, шул исәптән 10 метрлы яшел зонаны да кертеп, юлларда, якын килү юлларында, шулай ук торак микрорайоннарга, карьерларга, гаражларга, складларга һәм җир кишәрлекләренә-юлның бөтен озынлыгы буенча;

төзелеш мәйданнарында - бөтен периметр буенча төзелеш коймаларыннан 15 метр аралыкта;

сәүдә, җәмәгать туклануы һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү, реклама, лоток, автофургон, палаткалар, киоск, ларек, корылмалар өчен-10 метр объекттан;

калган территорияләр өчен-объект чигеннән 50 метр;

продуктивные хайваннар һәм кош- бу сөт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен күп тапкырлар яисә даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар.

тышкы мәгълүмат чараларын (паспорт) урнаштыру проекты-төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм төгәл урнашу урынын, шулай ук тышкы мәгълүмат чараларын, һәм аны идентификацияләү өчен кирәк булган башка мәгълүматларны үз эченә алган, җирлекнең башкарма комитеты карары белән расланган билгеләнгән формадагы документ;

территорияләрне санитар чистарту-билгеле бер территориядән җыю, каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

яктылык тартмасы- тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы, корылма эчке яктырткычлы бердәм күләмнән яисә берничә күләмле элементтан гыйбарәт;

авыл хуҗалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хуҗалыгы продукциясе җитештерү өчен файдаланыла торган хайваннар, терлекләр, кыйммәтле мехлы җәнлекләр, йорт куяннары, умарта кортлары һ.б.лар;

махсуслаштырылган оешмалар - төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә җирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый формасындагы юридик затлар;

территорияләрне карап тоту-биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, киртәләрнең, төзелеш мәйданчыкларының, яшел утыртмаларның, җир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының, җир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларының фасадларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйле чаралар комплексы;

җирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итүче эшләр комплексы;

тышкы мәгълүматны (элмә тактаны) урнаштыру чарасы-оешма урнашкан урында һәм (яисә) товарны гамәлгә ашыру урынында урнашкан мәгълүмат конструкциясе булган территорияне төзекләндерү элементы, оешмаларны кулланучылар игътибарына җиткерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында хезмәтләр күрсәтү, «Кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы үз көченә мәҗбүри булган мәгълүматны, ә атап әйткәндә, оешманың фирма исеме (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы турындагы мәгълүматны, шулай ук законны урнаштыру мәҗбүрилеге яисә эш әйләнешенең гореф-гадәтләре аркасында

урнаштырылырга тиешле мәгълүматны үз эченә алган һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмаган мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат. «Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы» төшенчәләре тиңдәш;

суперграфика - фасадларның архитектур-сәнгати бизәлешен ныгытучы алымнарның берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика).

Тактиль өслек - өске катлам фактурасының сизелерлек үзгәрүе белән каплау;

җирлек территориясенең аерым статусына һәм (яки) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлеше-җирлек территориясендә барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектур йөзен саклап калу максатларында урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүмат урнаштыру типлары һәм төрләре билгеләнә торган, шул исәптән мондый конструкцияләргә таләпләр билгеләнә торган махсус статуска һәм (яисә) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган җирлек территориясе өлешләре;

территорияләрне җыештыру-җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарга җыю, чыгару белән бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

урамнар һәм җирлек юллары - гомуми файдаланудагы территорияләр, җирлек мохите эстетикасына югары таләпләр куела;

вәкаләтле орган-җирлек территориясен төзекләндерү эшен оештыруны, координацияләүне һәм тикшереп торуны үз компетенциясе кысаларында гамәлгә ашыручы җирлек башкарма комитеты;

фасад-бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды ягы);

фон конструкцияләре- хәрефләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

фриз- фасадның декоратив нурланыш элементы яисә горизонталь полоса рәвешендәге козырегы;

фронтон-- бинаның фасадының соңгы кат тәрәзәләренең югарыгы тамгасыннан алып фасадның өске ноктасына кадәр үлчәнгән түбә тигезлегеннән югарырак күтәрелүче очлы өлеше;

территорияне төзекләндерү элементлары:

җир кишәрлекләренең өслекләре (асфальт-бетон, бетон өслек һ.б.) ясалма өслекләре, иҗтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда җир кишәрлекләре өслегенең башка өлешләре, биналар һәм корылмалар, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, ишегаллары, ишегалды киңлекләре, бакчалар, балалар, спорт һәм уен мәйданчыклары, хуҗалык мәйданчыклары һәм йорт хайваннарын йөртү өчен мәйданчыклар.

каты (капиталь) өслекләр - монолит яки асфальт-бетоннан, цементбетоннан, табигый таштан ясалган җыелмалар;

йомшак (капиталь булмаган) өслекләр-табигый яисә ясалма сыпучыл материаллардан (ком, вак таш, гранит чәчүлекләре, керамзит, резин валчык һ. б.) башкарыла торган, табигый халәттә булган коры катнашмалардан, тыгызланган яки беркетелгән сүс катнашмалардан башкарыла.

үлән капламын әзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган газон капламнары;

югарыда күрсәтелгән өслекләрнең кушылмаларын (мәсәлән, газга батып беткән плитә һ.б.) берләштерү өслеген тәшкил итүче катнаш өслекләр.

аерым саклана торган табигый объектлар һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге җирләр, шулай ук зиратларны төзекләндерү элементлары буларак карала;

яшел үсентеләр (агачлар һәм куаклар), газоннар;

чәчүлекләр, авыл хуҗалыгы культуралары;

күперләр, юлүткәргечләр, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, башка юл корылмалары һәм аларның тышкы элементлары;

барлык төр транспорт (вокзал) территорияләре һәм капиталь корылмалары, автомототранспорт чараларын саклау һәм техник хезмәт күрсәтү өчен Корылмалар һәм урыннар, шул исәптән гаражлар, автостоянкалар, автозаправка станцияләре, юу комплекслары;

юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары; - тышкы яктырту һәм яктырту җайланмалары;

биналарның һәм корылмаларның фасадларының тышкы күренеше, аларның декоры элементлары, шулай ук биналарның һәм корылмаларның тышкы элементлары, шул исәптән түбәләре, болдырлары, коймалары һәм саклагыч рәшәткәләр, лапаслар, козыреклар, тәрәзәләр, тышкы ишекләр, балконнар, тышкы ишекләр, эркерлар, көймәләр, столяр эшләнмәләре, тәрәзә капкачлары, су торбалары, тышкы антлы җайланмалар һәм радиоэлектрон чаралар, яктырткычлар, флагштоклар, стеналарга беркетелгән яки монтажланган кондиционерлар, йортларның һәм баскыч мәйданнарының номер билгеләр;

коймалар, киртәләр, капка;

кече архитектура формалары, урам җиһазлары һәм башка декоратив һәм рекреацион билгеләнештәге объектлар, шул исәптән монументаль-декоратив сәнгать әсәрләре (скульптуралар, обелисклар, стелалар), истәлекле такталар, эскәмияләр, беседкалар, эстрада, чәчәклекләр;

балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары җиһазлары объектлары;

бәйрәм бизәлеше предметлары;

Корылмалар (кече архитектура формалары) һәм урам сәүдәсе өчен җиһазлар. Шул исәптән, тышкы кыяфәте һәм тирә-юнь мәйданы, киосклар, лотоклар, лареклар, палаткалар, сәүдә рәтләре, прилавкалар, махсус җайлаштырылган автомототранспорт чаралары;

Урам җиһазларының аерым урнашкан объектлары, контроль хезмәтләрнең җиһазландырылган постлары, җәмәгать транспорты тукталышы ышыклагычлары, элемтә урнаштыру өчен кече пунктлар, мәгълүмат һәм реклама урнаштыру объектлары (тумбаларны, стендларны, таблоларны, урам сәгатьләре җайланмаларын һәм башка корылмаларны кертеп), җәмәгать бәдрәфләре, чүп-чар җыю корылмалары һәм башка урам чүп-чар җыйгычлар;

территорияне санитар карап тоту өчен билгеләнгән урыннар, җайланмалар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар, җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм алып китү өчен җиһазлар һәм корылмалар;

карала торган җитештерү объектлары һәм зоналары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнгән зоналарны (чүплекләрне, чүп-чарны, җитештерү һәм куллану калдыкларын, ассенизация һәм компостирование кырларын, үләт базларын кертеп), шулай ук тиешле санитар-яклау зоналарын төзекләндерү объектлары һәм зоналары сыйфатында карала;

җитештерү һәм инженерлык корылмаларының фасад өлешенең тышкы кыяфәте;

төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән билгеләнгән җайга салу субъектлары гамәлләре булган башка объектлар;

муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре - Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, шулай ук Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү элементларына һәм төзекләндерүгә карата таләпләрне, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәрү тәртибен һәм вакыт-вакытын билгели торган муниципаль хокукый акт;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су күтәрелүгә, юл участогы суын су басуга, атмосфера явым-төшемнәре төшү, кар яву, юлларның, тротуарларның, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләреннән су агызу яки агып төшү, су кабул итү җайланмаларының һәм җир өсте су үткәргечләре корылмаларының җәяүлеләр хәрәкәтенә, автотранспорт хәрәкәтенә комачаулый торган, 2 кв.метрдан артык 3 см дан артык тирәнлектәге су баскан территория, су баскан юлның, юлларның, тротуарларның асфальт-бетон өслекләренең сыйфатсыз түшәмәләре нәтиҗәсендә территорияләрнең бер өлешенә су басуга бәйле рәвештә артуы;

ташландык транспорт-милекчесе законда билгеләнгән тәртиптә баш тарткан, транспорт чарасы милекчесе булмаган транспорт чарасы, милекчесе билгеле булмаган транспорт чарасы, транспорт чарасының нинди булуы (хуҗасы булу яисә булмау) турында мәгълүмат район эчке эшләр органының тиешле хезмәтендә соратып алына;

ташландык транспорт чарасы - милекче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы (ишекләр, кузов остеклениесе элементлары, кузовның башка элементлары, ябык ишекләр булмау, ишекләрне запирანиялау мөмкинлеге булмау һ.б.), шулай ук кулланылышта булмаган (төшкән тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләр яки башка конструктив детальләр булмау һ. б.) һәм шул ук вакытта гомуми кулланылыштагы урыннарда (йорт яны территорияләрендә), транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән (махсус билгеләнгән урыннардан тыш) һәм транспорт чараларын урнаштыру (парковкаларда, парковка урыннарында, түләүле автостоянкаларда, гаражлардан яки башка биналардан, техниканы саклау өчен билгеләнгән биналардан тыш) махсус билгеләнгән һәм йөрүгә, җәяүлеләр үтүгә, территорияне җыештыруга, ашыгыч хезмәтләр, башка махсус транспорт машиналарын, подъездларга, чүп җыю машиналарын, чүп контейнерларын һәм (яки) әлеге нигезләмә таләпләрен бозып, автомобильләрне йөртүгә комачаулаучы транспорт чарасы.

2. Төзекләндерү, карап тотуны оештыру буенча гомуми таләпләр

территорияләрне җыештыру көне

2.1. Җирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

2.2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буе, скверлар, пляжлар, башка объектларны карап тотуны һәм җыюны оештыруны вәкаләтле орган үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

2.3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә, милек хокукында, башкача яисә мәҗбүри хокукта (алга таба - җир кишәрлекләре хокук ияләре) һәм аның янәшәсендәге территорияләрдә, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналар, корылмалар яисә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм җыештыруны гамәлгә ашырырга тиеш.

Бина, корылма милекчелек хокукында яисә берничә зат өчен мәҗбүри хокукта булган очракта, җыештырылырга тиешле территория милек хокукында яисә күчемсез милек объектына башка хокукта өлешкә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

Җир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм җыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки башка биналарның, корылмаларның хуҗалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яки юридик зат карамагында булган җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләмәдәге җир кишәрлегенең фактта килеп туган чиге буенча территория җыештырылырга тиеш булса, якын-тирә территория шулай ук биләмәдәге җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чигеннән чыгып билгеләнә.

Бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яки мәҗбүри хокукта булса, фасадны карап тоту якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокукта пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

2.4. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм җыештыру «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2.4.1. Җирлек территориясендә уза торган тимер юллар читләштерү полосасы, кичү юллары һәм юл аркылы чыгу урыннары чикләрендә әлеге корылмалардан файдаланучы оешмалар көче белән карап тотыла.

2.4.2. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм җыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар - әлеге йортта биналарның милекчеләре белән турыдан - туры идарә иткәндә (алга таба-идарәче оешмалар) гамәлгә ашырыла.

2.5. Шәхси торак йортлар территорияләрен карап тоту һәм җыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан башкарыла.

2.6. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карап тоту:

а) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә-җир кишәрлегенең милекчеләре яки башка хокук ияләре;

б) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-вәкаләтле орган йә «дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында»2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла.;

в) чикләнгән кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хуҗалары;

г) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

д) җир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиониянәрнең саклау зоналарында күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары;

е) җир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (урнаштыру рөхсәт ителгән очракта) - әлеге коммуникацияләрнең хуҗалары.

2.7. Кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыештыру һәм чистарту, урам һәм юллардан грунт һәм өслек суларын бүлеп бирү өчен билгеләнгән, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

2.8. Җәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хуҗалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсус оешмалар җаваплы.

2.9. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты эшләрнең заказчысы тарафыннан объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып билгеләнә.

2.10. Җирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән җир кишәрлегенең чикләре нигезендә билгеләнә (җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча).

2.11. Вәкаләтле орган җирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тота.

3. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен, юлларны, шәхси торак йортларны, яңгыр канализациясе челтәрләрен, яңгыр канализацияләрен, карау һәм яңгыр сулары коеларын, су бүлү корылмаларын, элемтә техник чараларын, тышкы яктырту объектларын, кече архитектура формаларын, стационар булмаган объектларны, төзелеш эшләре алып бару урыннарын, җирләү урыннарын, автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау тукталышларын карап тоту буенча таләпләр. Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү.

3.1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тоту буенча гомуми

таләпләр.

3.1.1. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен милекчеләре яисә башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән карап тота.

3.1.2. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала.

а) биналарның һәм корылмаларның фасадларын, коймаларны, капкаларны карап тоту;

б) җир кишәрлеген җыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту, шул исәптән кардан һәм боздан чистарту;

в) гражданнар, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;

г) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

3.1.3. Биналар, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешендәге, декоратив бизәлеш һәм инженерлык элементларына күренеп торган зыян күрергә тиеш түгел һәм тиешле эстетик халәттә ярдәм итәргә тиеш. Бинаның фасадын буяу фасадының гомуми мәйданының 1%ыннан артмаска тиеш.

3.2. Биналарның һәм корылмаларның фасадларын, коймаларны, капкаларны карап тоту

3.2.1. Биналарның һәм корылмаларның фасадларын, коймаларны, капкаларны карап тоту:

а) фасадларны, коймаларны, коймаларны, капканы, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларны, балкон һәм көймә коймаларын, түбә һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскыч киртәләрен, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны, һәм аларның төсен үз вакытында ремонтлауны һәм торгызуны тәэмин итә.

б) су җыю, суны агызу торбаларның һәм яңгыр суларын җыю торбаларының төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

в) герметизацияләү, ярыкларны ялгау һәм эләктереп кую, ярылган җирне, яньчелгән җирне;

г) керү төркемнәрен, нигез яннарын, цоколь тәрәзә төпләрен һәм подвалга керү юлларын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

д) фасадларны, коймаларны, капкаларны, шул исәптән фасадларны, аларның торышына һәм эксплуатацияләүгә бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдырту;

е) тәрәзә һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

е) язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

3.2.2. Торак булмаган биналарның, корылмаларның, корылган-янкормалы биналарның милекчеләре, башка хокук ияләре һәм тиешле вазыйфалар йөкләнгән башка затлар:

а) кирәк булганда, әмма елына бер тапкырдан да ким түгел, фасадларны чистартырга һәм юарга,

б) кирәк булган саен, тик елына ике тапкыр, язын (җылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (җылыту сезоны башланганчы) чистартырга һәм юарга, кагыйдә буларак, тәрәзәләрне, балкон һәм лоджияләрне, подъездлардагы керү ишекләрен химик чаралар белән чистартырга һәм юарга;

в) фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә агымдагы ремонт үткәрергә, шул исәптән фасадны буятырга;

г) фасадның аерым элементларын (цокольләр, канатлы, баскычлар, чыгып торган өлешләрен, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су агызу торбалары, тәрәзә төбендәге су агызгыч, ачык урыннар һәм башка конструктив элементлар) ремонтларга;

д) чыгып торучы фасад конструкцияләре җимерелү куркынычы янаган очракта (коймалар, сеткалар урнаштыру, җимерелә торган элементны демонтажлау һ. б.) саклау-кисәтү чараларын башкарырга;

е) әгәр мондый элмә такта эксплуатацияләнмәсә (арендатор (субарендатор) һәм башка очраклар төшеп калса, тышкы мәгълүматны (элмә такта) урнаштыру чарасын сүтеп алырга.

3.2.3. Фасадларны эксплуатацияләгәндә түбәндәгеләрне эшләү рөхсәт ителми:

а) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): су агып китү, буяу куптару, ярыклар булу, купкан штукатурка, тышлау, кирпеч кладкасына зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләрнең саклагыч катламын куптару һ. б.;

б) панельара ялганган урыннарның герметизациясен бозу;

в) штукатурка, тышлау, фасадның цоколь өлешендәге буяу катламы, биналар яки корылмаларга зыян китерү (куптару, пычрату), шул исәптән тәрәзә, керү урыннары конструкциясенең төзеклеге;

г) чыгып торган фасадларның һәм корылмаларның: балкон, лоджия, эркерларның, тамбурларның, кәрнизләрнең, козырекларның һ. б. зыян күрүе (пычрату).;

д) балконнар, лоджияләрнең, парапетлар коймалары җимерелү (булмау, пычрату) һ. б.;

е) вәкаләтле орган белән килештерелгән, учреждениенең фасадында һәм (яки) түбәсендә, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә тышкы мәгълүмат чараларын паспортсыз урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, учреждениеләрнең элмә такталарыннан, режим табличкаларыннан тыш;

е) афишалар, белдерүләр, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларда, тәрәзәләрдә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягында), биналарның, корылмаларның пыялаланган ишекләрендә (шул исәптән ишекнең эчке ягыннан) куллану максатларында элү һәм ябыштыру;

ж) күпфатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның милекчеләренең, биналарның милекчеләренең ризалыгыннан башка биналарның, корылмаларның фасадларына граффити ясау.

3.2.4. Подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру рөхсәт ителә.

3.2.5. Антенна һәм кабельләрне проект карары нигезендә биналарның түбәсендә һәм фасадында эфир телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру рөхсәт ителә.

3.3. Йорт күрсәткечләре

3.3.1. Биналар, корылмалар йорт күрсәткечләре белән җиһазландырылырга тиеш.

3.3.2. Аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы затлар җаваплы була.

3.4. Керү төркемнәре (өлешләре)

3.4.1. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җиһазлары, элмә (козырек), өслекләрнең бәйләнеше элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә уңайлылык (пандуслар, култыксалар һ. б.) урнаштыру өчен җайланмалар һәм җайланмалар белән җиһазландырырга кирәк.

Пандус горизонталь канаулардан башка кытыршы текстуралы тайгак булмаган материалдан башкарылырга тиеш. Саклаучы конструкцияләр булмаганда, пандуслар кимендә 75 мм биеклектәге киртәләр ясау каралган. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.

Пандус яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда борылышта һәр 9 м саен 1,5 х 1,5 м зурлыктагы горизонталь мәйданчыкны ясау күздә тоту тәкъдим ителә. Төшү урыны тәмамланганнан соң горизонталь мәйданчыкларда дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участокларын әйләнә-тирәдәге өслекләрдән аерылып торган текстура һәм төс белән башкарырга кирәк.

Баскычның яки пандусның ике ягы буенча дивардан 40 мм ераклыктагы 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы рәвешле култыксалар карала. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да күбрәк булган очракта бүлемтекле култыксалар урнаштыру каралган. Култыксаларның озынлыгы пандус яки баскычның озынлыгыннан һәр яктан 0,3 м га ким булмаган күләмдә билгеләнә. Култыкса конструкцияләрен кул белән металлга тотынмаслык итеп урнаштырылырга тиеш.

3.4.2. Керү төркемнәрен проектлаганда, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

а) идән өсте тигезлеге гомуми файдаланудагы территориядә чыга торган фасадлардагы җир дәрәҗәсеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан биналарга һәм цоколь катларына керү җайланмасы;

б) җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, стояклар һ. б.) урнаштыру;

в) бинаның барлык фасады комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан күбрәк керү (гамәлдәгеләрен исәпкә алып) урнаштыру;

г) җәяүлеләр зонасы зонасында җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, болдыр, яшелләндерү) керү төркеме элементларының минималь норматив киңлеге булган урам-юл челтәре тротуарларын якын-тирә тротуарны 0,5 м га урнаштыру;

д) күпфатирлы йортта бианларның милекчеләренең ризалыгыннан башка, керү төркемен урнаштыру;

е) торак урыны милекчесе ризалыгыннан башка керү төркемен урнаштыру өчен балконнан файдалану;

е) вәкаләтле орган белән килешмичә, күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен үз белдеге белән урнаштыру.

3.5. Түбә катламы

3.5.1. Биналар, корылмалар түбәсе, су бүлү системасы элементлары, төтен юлларын һәм вентиляция системаларын каплау төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

3.5.2.Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш. Җәяүлеләр зоналарына чыга торган яклардагы түбәләрне кардан чистарту участокларны коймалап алу һәм барлык саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташлау зарур. Түбәдән җәяүлеләр юлына ташланган, җәмәгать транспортын көтү тукталышына, юл йөрү өлешенә кар һәм боз кичекмәстән чистартылырга тиеш.

3.5.3. Кар һәм боз өемнәре төшергәндә, боз сөңгеләре ташлаганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләре, яктырту һәм элемтә линияләре, юл билгеләре, юл светофорлары, юл киртәләре, юл коймалары, җәмәгать транспортын көтү павильоннары, бинаның декоратив бизәлеше һәм инженерлык элементлары сакланышын тәэмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементларга зыян килгән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян күргән зат хисабына торгызылырга тиеш.

3.5.4. Биналарның, корылмаларның түбәләре су агып төшү җайланмасына ия булырга тиеш, ул җәяүлеләргә агып төшә торган суның турыдан-туры эләгүенә юл куймый. Су агызу җайланмалары тоташ булырга һәм җыелган суны үткәрү күләменә исәпләнеп куелырга тиеш.

3.5.5. Рөхсәт ителми:

а) түбә өстендә түбә ябу өчен билгеләнгән биналар, корылмалар (көрәкләр, скрепкалар, ломнар), төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар өеп кую;

б) боз, кар һәм чүп-чар биналары түбәсеннән су торбалары бүрәнкәсенә агып төшүе.

3.6. Җир кишәрлекләрен карап тоту

3.6.1. Җир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) көн саен чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (боздан) җыештыру;

б) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, юлларның, җәяүлеләр территорияләренең бозлавыкка каршы материаллары белән эшкәртү;

в) кар көрәү һәм себерү;

г) кар һәм боз чыгару (кар-боз берәмлекләре);

д) контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерлар, чүп-чар өчен чүп-чар, эскәмияләр, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту һ. б.;

е) чүп-чар кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер мәйданчыкларын җыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

ё) яңгыр һәм кар суларын агызып җибәрү;

ж) каты коммуналь, эре габаритлы һәм башка калдыкларны җыю һәм чыгару;

з) тузан хасил итүне киметү һәм һаваны дымландыру өчен территориягә су сибү;

и) яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү һәм аларны карау;

й) коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларны), юлларны, тимер юлларны, күперләрне, җәяүлеләр кичүләрен төзүдән, реконструкцияләүдән һәм төзекләндерүдән соң, төзекләндерүдән соң бозылган төзекләндерү элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка җир эшләрен башкару;

к) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп карау һәм яңгыр сулары коеларын (яңгыр сулары канализациясе), җир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

л) җир кишәрлекләре киртәләрен карап тоту, шул исәптән җимерелгән (сүтелгән) биналар, корылмаларны урнаштыру һәм карап тоту, территориягә чит кешеләр үтеп керү һәм (яки) санкцияләнмәгән урыннарда калдыкларны урнаштыру мөмкинлеге бирә торган, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.

3.7. Юлларны карап тоту

3.7.1. Юлларны карап тоту «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла;

3.7.2. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә түбәндәгеләрне ала:

а) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

б) тротуарлардан (җәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) һәм юлларның йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (каткан бозны) җыештыру;

в) юл катламнарына юу һәм су сибеп тору;

г) газоннар һәм яшел утыртмаларны карау;

д) тышкы яктырту баганаларын һәм җәмәгать һәм тимер юл транспортының контакт челтәрен ремонтлау;

е) төзекләндерү һәм буяу кече архитектура формаларын;

е) ясалма юл корылмалары составына керә торган күзәтү һәм яңгыр суларын җыю коеларын, биеклектән агып төшкән суларны җыю каналарын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

ж) коймаларны, киртәләрне, турникетларны, кече архитектура формаларын урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

3.7.3. Юл катламнарын саклау максатларында түбәндәгеләрне эшләү рөхсәт ителми:

а) сөйрәтеп йөк ташу;

б) урамнарында төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч башка авыр әйберләрне ташлау һәм аларны туплау;

в) төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда ташлау һәм (яки) туплау.

3.7.4. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

а) җәяүлеләр өчен юнәлдерүче тимер коймалар һәм тротуар баганаларны сезонлы буяу кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы чорында башкарыла. Буяр алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылган һәм аерым катнашма белән эшкәртелгән булырга тиеш;

б) барлык юл тамгасы заказчы тарафыннан билгеләнгән чират вакытында һәм тәртиптә юл тамгасы төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәлергә тиеш;

в) юлларның юл тамгасы таләп ителә торган төс - һәм ут-техник характеристикаларын, тоташтыру коэффициентын, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында саклануны тәэмин итәргә тиеш;

г) Юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары күз күреме шартларына һәм монтаж мөмкинлекләренә карап сайлана;

д) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

е) вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру зарурлыгына китергән сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә төшерелә;

е) визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, җирлекнең планлаштыру-структур элементлары күрсәткечләре юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

3.8. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм территорияне төзекләндерү

3.8.1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба-торак йортларның хуҗалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, бурычлы:

а) торак йортларның, коймаларның (киртәләрнең), шулай ук йорт чикләрендәге башка корылмаларның фасадларының тиешле торышын тәэмин итәргә, аларны вакытында ремонтларга һәм буяуга тотарга;

б) торак йортта номер билгесе булырга һәм аны төзек хәлдә тотарга;

в) йорт яны территориясен һәм якын-тирә территорияне тәртиптә тоту, үлән һәм чүп үләннәре чабу, коелган агач яфракларын җыештыру: сосновский борщевигын, конопля (кыргый чүп каннабисы) һәм кыргый мәкне (кыргый, кыр мәген) юк итәргә.

г) йорт чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тотарга, куак һәм агачларны санитар кисәргә, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабельле һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләренә якын урында агачлар утыртмаска;

д) канауларны һәм су агызыр өчен торбаларны чистартырга, язгы чорда кар суларын агызып җибәрүне тәэмин итәргә;

е) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә, үзәкләштерелгән канализация булмаганда, санитария нормалары нигезендә, җирле канализация, юу чокыры, бәдрәф булдырырга, аларны даими рәвештә чистартып, дезинфекциялэп торырга;

е) махсус мәйданчыкларда урнаштырылган каты һәм эре габаритлы калдыкларны контейнерларга урнаштырырга;

ж) билгеләнгән тәртип нигезендә каты коммуналь һәм зур габаритлы калдыкларны вакытында җыеп түгүне тәэмин итәргә.

3.8.2. Шәхси торак төзелеше территориясеннән читтә рөхсәт ителми:

а) йорт биләмәләре чикләреннән читтә киртәләрне урнаштырырга;

б) йорт яны территорияләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди төр калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;

в) күмерне, тараны, утынны, эре габаритлы калдыкларны, төзелеш материалларын, йорт биләмәләре территориясендә сакларга;

г) транспорт чараларын йорт яны территориясеннән кырыйда юарга;

д) йорт биләмәсе территориясеннән читтә йорт корылмалары төзергә, юынтык суларны җыю чокырын казырга;

е) әлеге территориягә үтеп керүне тоткарлый торган яисә махсус транспортны һәм урып-җыю техникасына үтеп керүне тоткарлый торган киртәләр урнаштыру.;

е) территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, сулыкларны чүпләргә;

ж) йорт яны территориясе артында комплектланган (төзек булмаган) транспорт чарасын сакларга;

з) әйләнә-тирәне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;

и) сыек көнкүреш калдыкларын җыю урынын ясау, юынтык суларны, җитештерү һәм куллану калдыкларын юл өлешенә чыгарып түгәргә.

3.8.3. Җир участогы хуҗасы тарафыннан хуҗалык корылмаларын төзү эшләре алып барылса, якындагы территориядә 6 айдан да артык төзелеш материалларын вакытлыча саклауга рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспортның йөрүе тәэмин ителергә һәм җирлек башкарма комитетыннан рөхсәт алынырга тиеш.

3.9. Яңгыр канализациясе челтәрләрен, карау һәм яңгыр сулары коеларын, су бүлү корылмаларын карап тоту

3.9.1. Карау һәм яңгыр кабул итү коелары, җир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм җәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итүче төзек хәлдә булырга тиеш.

3.9.2. Кабул итү бүлмәләренең, тупикларның, күзәтү һәм башка коеларның һәм камераларның төзек техник торышында тотылуын, чистартылуын һәм урнаштыруны гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә аларның хуҗалары тәэмин итә.

3.9.3. Җирлектә магистраль һәм квартал эчендәге яңгыр канализацияләре челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү шушы максатларга җирлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Яңгыр канализациясенең ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хуҗасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә булырга тиеш.

3.9.4. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклап калу максатыннан, һәр якка коллектор көзеннән 2 метр сак зонасы урнаштырыла.

3.9.5. Яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә, тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешенмичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда рөхсәт ителми:

а) җир эшләре башкару;

б) яңгыр сулары канализациясе челтәренә зыян китерергә, су кабул итү люкларын ватарга яки җимерергә;

в) төзелеш эшләрен башкарырга, сәүдә, хуҗалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

г) сәнәгать, коммуналь калдыкларны, чүп-чар һәм башка материалларны ташларга.

3.9.6. Су үткәргечләр, канализация, яңгыр җайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмаларның төзексезлеге, шулай ук газ, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агып төшү, су басу рөхсәт ителми.

3.9.7. Җирлек территориясендә сеңдерә торган коеларны һәм парга әйләндерү мәйданчыкларын төзү рөхсәт ителми.

3.9.8. Яңгыр суларын җыя торган коелар рәшәткәләре даими чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коелар чүпләмәү, рәшәткәләр кую рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенең карау һәм яңгыр суларын җыю коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкыр башкарыла. Карау һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычратуларның барлык төрләре кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

3.9.9. Карау коеларының люклары бер дәрәҗәдә хәрәкәт итү өлеше, тротуарлар, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән бер тигезлектә булырга тиеш.

Карау коеларының машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналардан 2 см дан да артмаган аерма белән, яңгыр суларын җыю коелары белән тоташтырылу дәрәҗәсен 3 см дан да артмаган аерма белән ясарга мөмкин.

3.9.10. Капкачлары яки рәшәткәләре җимерелгән яки юкка чыккан коммуникацион коелар, ачыкланганнан соң, челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан киртәләнеп алынган, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнгән һәм билгеләнгән вакытка алыштырылган булырга тиеш.

3.9.11. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр башкарганда, канализация агымнары якындагы канализация челтәре, су һәм җылылык челтәрләреннән - яңгыр канализациясенә (булганда) агызыла. Юлга су агызу тыела.

Су агуның нәтиҗәләрен бетерү үз көчләре белән зыян күргән инженерлык челтәрләре хуҗалары хисабына да башкарыла.

3.9.12. Яңгыр канализациясе челтәрләренең техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) өчен җаваплылык эксплуатация оешмаларына йөкләнә.

3.10. Элемтә техник чараларын карап тоту

3.10.1. Биналарны инженер-техник яктан тәэмин итү өчен билгеләнгән элемтә, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтәрләрне урнаштыру җир асты юлы белән (траншея, канал, тоннельләрдә) гамәлгә ашырыла.

3.10.2. Тышкы коммуникацияләрне биналарга башка ысул (һава, җир өсте) белән үткәрү эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алган очракта гына рөхсәт ителә.

3.10.3. Элмә элемтә линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында файдаланырга рөхсәт ителми:

а) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

б) фасадлар, түбәләр, биналар һәм корылмалар элементлары (төтен юллары, вентиляция, телевидение һәм радио кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

3.10.4. Рөхсәт ителми:

а) һава юлы белән кабель сузганда юллар аша бер бинадан икенчесенә кадәр сузарга;

б) кабель запасларын бүлүче муфт шкафыннан тыш урнаштырырга;

3.10.5. Милекчеләр (хуҗалар) техник элемтә чараларын (кабельләр, кабельләрне ныгыту элементлары, бүлү һәм муфт шкафлары һ.б.), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырылган техник җайланмаларны тиешле хәлдә тотарга тиеш (өзеклекләр һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу булмау, коррозия һәм/яки механик зыяннар булу, чыбыклар һәм/яки аларны ут баганаларына һәм электр тапшыру линияләренә беркетү).

3.11. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

3.11.1.Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән җыюлар, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

3.11.2. Урамнар, юллар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятие, учреждение, оешма территорияләре, шулай ук аншлаглар һәм иҗтимагый һәм торак биналарның номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, җирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

3.11.3. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек рәвешләренә карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-сәнгати яктыртылышы булуын һәм эшләвен проектлар нигезендә тәэмин итәргә тиеш.

3.11.4. Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләмәүче яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка җирлек территорияләрендә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5%, җир асты кичүләрендә - 10% көндезге һәм кичке режимнарда (яндырылган 10 яктырткычта бер генә кабызылмаган рөхсәт ителә)..

3.11.5. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

Әлеге төр лампаларны җирлек чүплекләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

3.11.6. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга, кырынаймаска коррозия күгәрегенә ия булмаска һәм кирәк булган саен милекчеләр (хуҗалары, кулланучылар) белән буялырга, әмма өч елга бер тапкырдан да ким булмаска тиеш, һәм төзәтү хәлендә булырга тиеш.

3.11.7.Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау, «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар,

эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында»2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алулар нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Торак йортларның кереш бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлау эшләрен идарәче оешмалар башкара.

3.11.8. Тышкы яктырту баганалары, җәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләре, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм юл җиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

3.11.9. Тышкы яктырту баганаларын, җәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрен алыштырганда әлеге конструкцияләр өч тәүлек дәвамында сүтеп алынырга һәм челтәр хуҗалары тарафыннан чыгарылган булырга тиеш.

Тышкы яктырту баганаларын чыгару юллардагы терәк хуҗасы тарафыннан кичекмәстән башкарыла, калган территорияләрдә - мондый кирәклек ачыкланган мизгелдән (демонтаж) бер тәүлек эчендә башкарыла.

3.11.10. Ут баганалары һәм җәмәгать (тимер юл) транспортының контакт челтәре терәкләрендә урнашкан барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең милекчесе (хуҗасы) җавап бирә.

3.11.11. Үткәргечләр зарарланган очракта, терәк, изоляторлар булган очракта тышкы яктырту җайланмаларыннан файдалану рөхсәт ителми.

Тышкы яктырту җайланмалары эшендә электр чыбыкларын өзү яки терәкләрне зарарлау белән бәйле җитешсезлекләрне ачыклаганнан соң кичекмәстән бетерергә кирәк.

3.11.12. Чыбыкларны һәм кабельләрне челтәрләргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына үз белдегең белән тоташтыру һәм ялгау рөхсәт ителми.

3.11.13. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектларның милекчеләре (хуҗалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар бурычлы:

а) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләр һәм яктырткычларның, яктырту җайланмаларының сыйфатын күзәтеп торырга, бозылган яки зыян күргән очракта үз вакытында ремонт ясарга;

б) билгеләнгән тәртип нигезендә утны кабызуны һәм сүндерүне күзәтеп торырга;

в) тышкы яктыртуны урнаштыру, карап тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтәргә;

г) тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алыштырырга.

3.11.14. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм җәмәгать транспортының контакт челтәре тирәсен җыештырган өчен җаваплылык тротуарларны җыештырган өчен җаваплы затларга йөкләнә.

Трансформатор һәм ут бүлү подстанцияләренә, автомат режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмаларына якын-тирә территорияләрне җыештыру өчен җаваплылык әлеге объектлар булган территория хуҗаларына йөкләнә.

3.12. Кече архитектура формаларын карап тоту

3.12.1. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, авыл җирлеге территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник җайланмалар керә.

3.12.2. Кече архитектура рәвешләрен карап тоту бирелгән җир кишәрлекләре чикләрендә җир кишәрлекләренә хокукка ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла, гомуми файдаланудагы территорияләрдә - сатып алулар нәтиҗәләре буенча гамәлгә ашырыла, ул «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

3.12.3. Кече архитектура формалары хуҗалары бурычлы:

а) чиста һәм төзек хәлдә кече архитектура формаларын карап тоту;

б) язгы чорда кече архитектур формаларны планлы рәвештә карап чыгарга, аларны иске буяудан, күгәректән, юудан, буяудан чистартырга, шулай ук сынган элементларны алыштырырга.;

в) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга кардан һәм боздан кардан чистарту;

г) шома киртәләү өслеге булган комлыклар ясарга, комлыкларда комны елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә алыштырырга;

д) балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыкларының һәм ял мәйданчыкларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтеп торырга;

е) фонтаннар эшләгән чорда су өслеген көн саен чүп-чардан чистартырга.

3.12.4. Рөхсәт ителми:

а) кече архитектура формаларын тиешсез максатта файдалану (балалар өчен уен мәйданчыкларында өлкәннәрнең ялын уздыру, спорт мәйданчыкларында кием киптерү һ. б.);

б) кече архитектура формаларында теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне эләргә һәм ябыштырырга;

в) кече архитектур формаларын һәм аларның конструктив элементларын бозарга һәм җимерергә;

г) фонтаннарда коенырга.

3.13. Стационар булмаган объектларны карап тоту

3.13.1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла.

3.13.2. Җир кишәрлеген арендалау килешүе вакыты чыккач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә җир участогы азат ителгән һәм беренчел халәткә китерелгән булырга тиеш.

3.13.3. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар бурычлы:

а) җитештерергә, аларны ремонтлау һәм буяу. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төсләр чишелешен исәпкә алып башкарылырга тиеш;

б) якын-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюр ташлары, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтеп торырга, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә әлеге территорияне карап тотарга;

в) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштырырга, чүплекләрне көн дәвамында калдыклардан, кирәк булган саен, әмма тәүлегенә кимендә бер тапкыр чистартырга, чүплекләрне елына кимендә бер тапкыр буярга.

3.13.4. Рөхсәт ителми:

а) стационар булмаган объектларга, козырекларга, навесларга һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләргә корырга;

б) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җиһазларын куярга;

в) стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбәләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм җитештерү характерындагы башка әйберләрне сакларга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен кулланырга;

г)стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы аермалар, җиһазлар белән тулган.

3.14. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

3.14.1. Төзелеш мәйданчыкларын карап тоту, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләрне торгызу төзүчегә йөкләнә.

Эшләр алып барылмый торган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш

3.14.2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланыр алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында кирәк:

а) төзелеш мәйданчыгы территориясенең бөтен периметры буенча җирлек Башкарма комитетының хокукый актлары таләпләренә туры китереп типлаштырылган койма урнаштырырга.;

б) төзелеш мәйданчыгы коймаларының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;

в) төзелеш мәйданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, вакытында пычрактан, кардан, боздан, ябыштырылган мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффити язуларыннан арындырырга;

г) төзелеш мәйданы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче төзелеш объектының мәгълүмати щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

д) төзелеш мәйданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

е)төзелеш мәйданына керү юллары, мәйдан эчендәге юллар һәм урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгармый торган чыгу урыннарында транспорт чараларының көпчәкләрен чистарту яки юдыру пунктларын җиһазландырырга;

е) төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыклары җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

ж) төзелеш мәйданыннан каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

з) төзелеш мәйданыннан чистартылган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;

и) эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел үсентеләрне һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

3.14.3. Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләрне вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш оешмалары проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

3.14.4. Рөхсәт ителми:

а) Гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр тынлыкны бозуга китерүче төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләрнең торак зонасы тирәсендә оештыру һәм үткәрү;

б) җирлек Башкарма комитетының рөхсәтеннән (күрсәтмәсеннән) башка юлларның һәм тротуарларның юл өлешләрен киптерү яисә ябу;

в) чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш калдыклары утильләштерергә.

3.15. Җирләү урыннарын карап тоту

3.15.1. Җирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән җирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

3.15.2. Җирләү урыннарын санитар тоту «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында»2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган сатып алу нәтиҗәләре буенча башкаручы тарафыннан башкарыла.

3.15.3. Җирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

а) зиратларда җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Иҗтимагый бәдрәфләр территорияләрендә урналар чистартылырга тиеш;

б) зират территориясендә калдыклар өчен контейнерлар һәм чүплекләр чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган очракта, 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

в) ауган һәм авария хәлендә агач утыртмалары булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

г) шәхесләре ачыкланмаган каберләр яки каралмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташлары белән җиһазланырга тиеш..

3.15.4. Кышкы чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

а) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган килеш тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

б) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен кар явудан соң ук эшкәртү башланырга тиеш;

в)беренче чиратта кар чыгаруны, бозны ватуны һәм үзәк һәм керү юлларыннан кар-боздан арындыруны башкарырга кирәк;

г) күмү урыннарының җәяүлеләр өчен бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газларга, куакларга салу рөхсәт ителми.

3.15.5. Җәйге чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

а) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм җирләү урыннарында башка гомуми кулланылыштагы территорияләр төрле пычратулардан чистартылырга тиеш;

б) яшел үсентеләрне санитар кисү, агач-куак үсемлекләрен чүп-чардан арындыру чаралары ел саен башкарылырга тиеш.

3.15.6. Күмү урынына, кабер өстенә кую корылмасына (тәреләр, һәйкәлләр, плитәлар, склеплар һ.б.) тәрбияләп тору, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбарида түтәлләрне карау ире яки хатыны, туганнары, үлгән кешенең законлы вәкиле яки башка зат тарафыннан санитария таләпләрен мәҗбүри үтәгән килеш башкарыла.

3.16. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннарын карап тоту

3.16.1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын карап тоту (алга таба - стоянка) гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге

Кагыйдәләр нигезендә стоянканы урнаштыру өчен бирелгән җир кишәрлегенә (алга таба- хуҗасы) ия була.

3.16.2. Хуҗалары бурычлы:

а) тукталышларның бөтен периметры буенча койма урнаштыру, ул механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

б) тукталыш коймаларының тиешле техник торышын, аларның чисталыгын күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартырга;

в) тукталыш территорияләрендә материаллар, төрле конструкцияләрне саклауга юл куймаска;

г) стоянкалар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылык тигез бүленешен тәэмин итә торган тышкы яктырту белән тәэмин итәргә;

д) машина кую урыннары территорияләрендә ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләрне һәм машина юуны булдырмаска;

е) санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәп стоянкалар территорияләрен карап тотарга

е) инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз керүен тәэмин итәргә. 1,2 группа инвалидлар белән идарә ителә торган транспорт чараларын бушлай парковкалау өчен кимендә 10 процент урын, шулай ук Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә 3 төркем инвалидлар һәм шундый инвалид балаларны ташучы транспорт чаралары өчен кимендә бер урын бүлеп бирергә. Күрсәтелгән транспорт чараларында «Инвалид» тану билгесе билгеләнергә тиеш. «Инвалид» тану билгесен индивидуаль файдалану өчен бирү тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан башкарма хакимиятнең федераль органы тарафыннан билгеләнә. Билгеләнгән урыннарны машина кую өчен башка транспорт чаралары биләргә тиеш түгел. Инвалидлар махсус автотранспорт чараларын кую урыннары белән «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә бушлай файдаланалар.

3.17. Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәрү чорында башкарыла.

Бәйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флагларны, лозунгларны, гирляндаларны, панноларны, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыруны, шулай ук бәйрәм иллюминациясе урнаштыруны үз эченә ала.

Бәйрәм бизәлеше элементларын ясаганда һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен көйләүнең техник чараларын төшерергә, җимерергә һәм аларның күрүчәнлеген начарайтырга рөхсәт ителми.

4. Җирлек территорияләрен җыештыру тәртибе, төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны

вакыт-вакыт үтәүне дә кертеп

4.1. Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тотуга карата гомуми таләпләр

4.1.1. Авыл җирлеге территориясен җыештыру һәм карап тоту эшләре алып барыла:

а) җәйге чорда-15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

б) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Күрсәтелгән срокларга, һава шартларына карап, җирлек башкарма комитеты тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

4.1.2. Җирлек территориясен җыештыру эшләре үткәрү юлы белән башкарыла:

а) җирлек территориясен карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;

б) җирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр).

4.1.3. Җәйге чорда җирлек территориясен җыештыру юу, су сибү, себерү һәм җирлек территориясен карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән җирлек территориясенең пычрануын һәм тузанлануын киметү максатында башкарыла һәм үз эченә ала.

а) ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры көннәрдә су сибү), урам-юл челтәре объектларында һәм яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган башка территорияләрдә тузаннан һәм пычрактан юу. Ясалма өслекле юл өслекләре, мәйданнар, тротуарлар һәм башка территорияләр юыла;

б) яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

в) барлык территорияләрдән чүп җыю;

г) ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, чүплекләрне, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

д) гомуми файдаланудагы территорияләрдә үләнне (үлән биеклеге 15 см дан артык булганда) вакытында чабу (15 см дан артык булганда), чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, тәүлек дәвамында чабылган үләнне җыештыру;

е) көз көне яфрак коелу чорында-коелган яфракларны җыю һәм чыгару тәүлегенә бер тапкыр;

е) чүп-чардан соң бордюр янында лотоклар җыю.

4.1.4. Гомуми файдалану территориясен кышкы чорда җыештыру үз эченә ала:

а) юл катламнарын һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

б) тайгаклык яки бозлавык барлыкка килгәндә - җәяүлеләр зоналары, баскычларны ком белән сибеп чыгу, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

в) язгы чорда-карның көпшәкләнүе һәм кар суларын чыгаруны оештыру.

4.1.5. Авыл җирлеге территориясендә башкарыла торган урып-җыю эшләренең технологиясе һәм режимнары һава шартларына карамастан, транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

4.1.6. Җәяүлеләр тротуарларын, җир өсте кичүләрен, баскычларны кышкы чорда чистарту үзенчәлекләре:

а) интенсив кар яуган чорда җәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

б) бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннан тротуарлар эшкәртелә.

Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгылыш табылганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;

в) яшел үсентеләрне саклау һәм кар суларын агызып китүне тәэмин итү шарты белән, калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны газонга яисә шушы максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга салу рөхсәт ителә.

4.1.7. Җирлек территориясендә рөхсәт ителми:

а) урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрен пычратырга;

б) гамәлдәге законнар нигезендә бүлеп бирелгән җирләү урыннарыннан тыш гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле Корылмалар, киртәләр) урнаштырырга;

в) әлеге максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль җәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юу, чистарту һәм техник хезмәт күрсәтүне гамәлгә ашыру

г) биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементлары, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын ватарга һәм җимерергә, шулай ук аларны үз белдегең белән үзгәртеп корырга,

д) язулар, рәсемнәр ясарга, мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм эләргә, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стена, баганалар, коймалар (коймалар) һәм әлеге максатлар өчен каралган башка объектларда граффити язарга;

е) бирелгән җир участокларының чикләре һәм (яки) киртәләре чикләреннән читтә күчемсез милекне сакларга һәм сакларга;

е) тараларны, сәнәгать товарларын һәм тротуарларда, газоннарда, юлларда башка сәүдә предметларын урнаштырырга;

ж) билгеләнмәгән урыннарда кар өю;

з) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән юлларны һәм тротуарларны үз белдеге белән ябарга.

4.1.8. Санкцияләнмәгән урыннарда калдыклар урнаштырган затлар үз хисабына әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда җир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш.

20 тәүлек дәвамында рөхсәтсез урында калдыклар урнаштыручы зат ачыкланмаган очракта, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештырган өчен җаваплы оешмалар (яисә калдыкларны чыгаручы махсус оешма (әгәр бу төр хезмәт күрсәтү килешүдә каралган булса) тарафыннан башкарыла.

4.1.9. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган җир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) табигый барлыкка килгән чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

4.2. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыру

4.2.1. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) чистарту машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен), җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан даими чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала.

4.2.2. Язгы-җәйге чорда юлларны юу, су сибү, тузанны бетерү, себерү һ. б. үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру, кар һәм боздан чистарту, пычрак, ком-тоз катнашмасы белән юллар салу, тротуарларны коры ком белән суюны күздә тота.

4.2.3. Юл буенда урнашкан чүплекләрне көнгә бер тапкырдан да ким түгел, тукталыш мәйданчыкларында - көнгә ике тапкыр чистарталар.

4.2.4. Җәмәгать транспортының көтү павильоннары буялмаган, буялган һәм юылган, санкцияләнмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

4.2.5. Аерым элементлар буенча юлларны җәйге җыештыруга таләпләр:

а) машиналар йөрү өлеше бөтен киңлеккә төрле пычратулардан һәм юдыртудан тулысынча чистартылырга тиеш. Җайга салу линияләре белән билгеләнгән төп, резерв полосалар ком һәм вак чүп-чардан даими чистартылырга тиеш;

б) ике метрлы лоток зоналары булырга тиеш түгел, грунт-ком нанослары һәм загрязнений. Махсус машиналарның эш цикллары арасында ком кисәкләре һәм төрле вак-төяк чүп-чар белән зур булмаган пычрану рөхсәт ителә;

в) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

4.2.6. Юлларны кышкы җыештыру буенча таләпләр. Кышкы чорда юлларны җыештыру үз эченә ала- кардан һәм боздан чистарту, җәмәгать транспортын көтү тукталышлары, юыну, кар көртләре һәм кар чыгару.

4.2.7. Рөхсәт ителми:

а) тротуарларга, юлларның һәм юл йөрү юлларының юл өлеше кар, боз, квартал эчендәге машина юлларыннан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар, төзелеш мәйданчыклары, 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук юл өлешен җыештыручы зат белән шартнамә булмаганда, юлларны һәм машина юлларын чыгаруны гамәлгә ашыручы зат белән килешү булмаганда җибәрергә яисә күчерергә;

б) тротуарларда бозга каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлор кальций кулланырга, җәмәгать транспортын көтү тукталышлары, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалары булган территорияләрдә;

в) билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгарырга һәм сакларга;

г) Кар өемнәре формалаштырырга: бер дәрәҗәдә һәм бер күрү өчпочмагы зонасында тимер юл аша чыгу урыннарында; җәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якынрак; транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән җиһазландырылган юл участокларында; тротуарларда; янәшәдәге территорияләргә кергән урыннарда;

д) юлларга автотранспортның көпчәкләре белән грунт һәм пычрак чыгару;

е) грунт, чүп-чар, төзелеш материаллары, җиңел тару, агачларны брезент белән капланмыйча яки юлларның пычрануын булдырмый торган башка материал белән күчерергә, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яки юл кырыена якын булган газон полосасын күчерергә мөмкинлек бирми.

4.3. Җыештыру, санитария хезмәте күрсәтү һәм кешеләрнең күпләп ял итү урыннарын төзекләндерү

4.3.1. Кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннарына керә:

а) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, җирлек урманнарында оештырылган ял урыннары, пляжлар;

б) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;

в) сәүдә объектлары (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату челтәре объектлары комплекслары), җәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

г) административ һәм иҗтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

4.3.2. Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми кулланылыштагы башка территорияләрне җыештыру: кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны чистартканда, химик реагентлар булмаган вакытлыча кар өю рөхсәт ителә.

4.3.3. Ваклап сату базарларын җыештыру һәм санитар карап тоту:

а) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хуҗалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән

җиһазландырылырга, каты өслекләр һәм яңгыр һәм кар сулары агу өчен авыш юллар булырга, шулай ук су һәм канализация булырга тиеш;

б) базар территориясен төп җыештыру аның эш сәгате тәмамланганнан соң башкарыла. Көндез чүп-чар җыючыларның каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүп-чар җыештыру һәм чистарту эшләре бара;

в) елның җәйге чорында базар территориясендә атна саен дымлы җыештыру үткәрелә;

г) базар территориясе 40 кв. м мәйданга бер урна исәбеннән урналар белән җиһазландырыла, өстәвенә, алар арасындагы ара линия буенча 10 м дан артмаска тиеш;

4.3.4. Базар территориясендә урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлеге, каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә рөхсәт ителми.

4.3.5. Сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар карап тоту:

а) сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кичен) тулысынча җыештыру эшләре башкарыла. Көндез патрульле җыештыру һәм калдыклар белән тулган чүплекләрне һәм чүп-чар җыю урыннарын чистарту эшләре башкарыла;

б) сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларына керү юлында кимендә ике урна билгеләнә;

в) газоннарда һәм тротуарларда товарларны һәм товарларны саклау рөхсәт ителми;

г) калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

4.3.6. Башка сәүдә мәйданчыклары, стационар булмаган вак-төяк челтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен җыештыру, аларны ябканнан Соң, елның җылы вакытында мәҗбүри рәвештә су сибеп башкарыла. Агымдагы урып-җыю көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

4.3.7. Кешеләр күпләп ял итү һәм ял итү урыннарын төзекләндерү:

а) кешеләр күпләп ял итә һәм ял итә торган урыннар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге каты өслек төрләрен (плитка куәте яки асфальт рәвешендә), өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, авыл җирлеге мәгълүматын йөртүчеләр, яшелләндерү участокларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус капламалар төрләре һ. б үз эченә ала;

б) кешеләр күпләп ял итә торган һәм ял итә торган урыннарның, пляжлардан тыш, барлык территорияләре дә каты өслеккә ия булырга тиеш, чәчелгән үләннәр яки яшел үсентеләр булган үсемлекләр грунтына ия булырга тиеш;

в) ял итү һәм кешеләр күпләп җыела торган территорияләрдә яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газлар, ялгыз, төркемле, рядовой бистәләр, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк.;

г) кешеләрнең ял итү һәм массакүләм булу урыннары җиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән җиһазландырылырга һәм бәдрәф куюга һәм карап тотылуга карата таләпләр үтәлергә тиеш;

д) пычранган саен, халыкның ялы яисә массакүләм җыела торган урыннары территорияләрендә фонтаннар, буалар, елга ярлары чистартылырга тиеш.;

е) массакүләм чаралар уздырганда аларны оештыручылар чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештырырга һәм бозылган төзекләндерүне торгызырга тиеш. Чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткәрүгә билгеләнгән тәртиптә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

4.3.8. Кешеләр ял итү һәм массакүләм булу урыннары территорияләрендә түбәндәгеләрне эшләү рөхсәт ителми:

а) тара һәм сәүдә җиһазларын саклау билгеләнмәгән урыннарда сакларга, урнаштырырга;

б) җитештерү һәм куллану калдыклары белән территорияне пычратырга;

в) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын салырга;

г) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар уздырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;

д) газоннарга, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларына зыян китерергә;

е) кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;

е) тротуарларга, газоннарга һәм җирлек юлларына сыек продуктлар калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан су, квас һәм сыра цистерналарын агызырга;

ж) автотранспорт чараларының түләүле стоянкаларын законсыз рәвештә оештырырга;

з) стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштыру;

и) тротуарларның асфальт-бетон катламын, якын-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга.;

й) территориядә сәүдә-суыткыч җиһазларын урнаштырырга;

к) халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга), идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерлар (бункерлар) куярга;

л) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны үз белдеге белән ябарга.;

м) сәүдә объектыннан читкә товарны чыгарырга;

н) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм башка җайланмаларны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен кулланырга.

4.4 Күпфатирлы йорт территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

4.4.1. Йорт яны территориясен җыештыру:

а) урып-җыю түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгаклык очрагында - ком сибү), ә аннары - ишегалды территорияләрен җыештыру;

б) җыештыру, кар яуганда башкарыла торган кар чистартудан тыш, иртәнге 8.00 сәгатькә кадәр үткәрелә. Машиналар тизлеге сәгатенә 4 километрга кадәр булганда, көндезге вакытта механикалаштырылган җыештыруны үткәрергә рөхсәт ителә.

4.4.2. Җәйге җыештыру:

а) йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: себерү, юу яки су сибү - махсус машиналар ярдәмендә - башлыча иртә, иртәнге һәм соң, кичке, сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

б) тротуарлар юуны бары тик ачык тротуарларда гына башкарырга кирәк, алар турыдан-туры лоток полосасы белән чиктәш булганда, һәм биналардан урамның машина юлына таба юнәлештә башкарырга;

в) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү зарур булган саен, әмма тәүлегенә кимендә ике тапкыр башкарылырга тиеш.

4.4.3. Кышкы җыештыру:

а) түбәләрдә туплана торган кар вакытында җиргә төшерелергә һәм лотоклар полосанына тупланырга, ә киң тротуарларда - валларга җыелырга тиеш;

б) чистартыла торган кар тротуарлардан машиналар йөри торган өлешенә - каты полосага, ә ишегалларында-җыелу урыннарына тупланырга тиеш;

в) квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель рәвештә урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яки юл буенда, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл буена өяргә кирәк;

г) урамнарның узу өлешеннән газоннар белән аерылып торган 6м дан артык киңлектәге тротуарларда, карны тротуар уртасына алга таба төяп алу өчен күчерергә рөхсәт ителә;

д) тротуарларда кар өемнәренә һәм өемнәргә өю эшләре кар яву тәмамланганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә башка территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш.

е) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда һәм буш территорияләрдә, җәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның үтүенә комачауламый торган, яшел утыртмаларны һәм кар сулары китүне тәэмин иткәндә, ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган карны тупларга рөхсәт ителә;

е) тротуарларны кулдан көрәгәндә һәм квартал эчендәге юлларда кар тулысынча җыеп алынырга тиеш. Камилләштерелгән япмалар булмаганда, карны җиңелчә җыярга кирәк, аннары аны тыгызлау өчен кар катламын калдырырга кирәк;

ж) тайгаклык туганда, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү бүлүчеләр ярдәмендә 0,2-0,3 кг норма буенча башкарылырга тиеш;

з) Боз эретә торган катнашма белән эшкәрткәннән соң эрегән карны, ачык грунтка, агачларга яки газоннарга эләгүгә юл куймыйча, төяп алырга кирәк.

4.4.4. Яз җитү белән тормышка ашырыла:

а) пычрак суларны нормаль чыгару өчен кирәк булган урыннарда су агызып китүне тәэмин итү өчен, канауларны юдырту һәм чистарту;

б) кар суларының люкларга һәм су коеларына системалы рәвештә үтеп керүе;

в) ишегалды территорияләрен кар эрегәннән соң чүп-чардан, калган кардан һәм боздан чистарту.

4.4.5. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту: күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясе) карап тотуны үз эченә ала:

а) даими җыештыру;

б) карау һәм яңгыр суы агып төшү коелары, дренажлар, лотоклар, агызып җибәрү торбалары люкларын һәм рәшәткәләрен ремонтлау һәм чистарту;

в) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгын су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) киртәләрсез үтеп керүне тәэмин итү.;

г) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны җыю һәм чыгару;

д) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны карау;

е) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капиталь ремонтлау.

4.4.6. Барлык төр калдыклар су үткәрә торган су өслеге булган контейнер мәйданчыкларына куела торган контейнерларга һәм бункерларга, каты көнкүреш калдыклары җыелу нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә җыелырга тиеш.

4.4.7. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар бурычлы:

а) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;

б) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мәйданчыкларга гына урнаштырырга.

4.4.8. Идарәче оешмалар тәэмин итәргә тиеш:

а) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, ә каналлаштырылган биналарда моннан тыш сыек көнкүреш калдыклары өчен җыю урыннары урнаштыру;

б) расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны чыгару;

в) контейнерларның (бункерларның) һәм контейнер мәйданчыкларының, аларга керү юлларының чисталыгы һәм төзеклеге;

е) подъездларга керү юллары янында чүп-чар өчен чүплекләр урнаштыру, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

е) скользких участокларын ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

ж) яшел үсентеләрне һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;

з) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгылык башлану белән кабызу.

4.4.9. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

а) яфракларны, теләсә нинди калдыклар һәм чүп-чарны яндыру;

б) хуҗалык мәйданыннан тыш башка урынга урын-җир, кием-салым, келәмнәр һәм башка предметларны эләргә;

в) контейнер мәйданчыкларына керү юлларын ябарга;

г) урам һәм юлларның машиналар йөрү өлешендә, тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) урнаштыру;

д) билгеләнгән тәртипне бозып йорт яны территорияләренең коймаларын үз белдегең белән билгеләргә;

е) үз белдеге белән йорт корылмалары төзергә;

е) йорт яны территориясен металл лом, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга, тараны сакларга һәм тупларга;

ж) юынтык су агызырга, калдыкларны һәм чүп-чарны ташларга;

з) автотранспорт чараларының түләүле стоянкасын оештырырга, газон, чәчәк түтәлләре һәм башка үсентеләре түтәлләрендә транспорт чаралары калдырырга;

и) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар ярдәмендә квартал эчендәге юлларны рөхсәтсез ябарга;

к) автомашиналар юу, ягулык һәм майлар агызу, тавыш сигналларын, тормоз һәм двигательләрне көйләү;

л) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкарырга;

м) сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, җәйге кафелар, җитештерү объектлары, автомобильләргә, көнкүреш техникасына, аяк киеменә вак ремонт ясау предприятиеләрен, кунаклардан тыш, автостоянкалар урнаштыру, әгәр Россия Федерациясе законнарында каралган мәҗбүри таләпләр бозылган булса;

н) йорт яны территориясенең ишегалды эчендәге юллары буенча транзит хәрәкәтен гамәлгә ашырырга;

о) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, җылылык белән эшкәртү өчен мангалларны һәм башка җайланмаларны ачык ут ярдәмендә кулланырга.

4.4.10. Идарәче оешмалар тәэмин итәргә тиеш:

а) яшел утыртмаларның сакланышын;

б) җәйге вакытта һәм коры һавада газоннар, чәчәкләр, агачлар һәм куакларга су сибүне;

в) төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз кисәкләре өеп куелудан һ. б. газоннарның сакланышы һәм бөтенлеге;

г) яңа агач һәм куаклар утырту, юллар челтәре үзгәрү һәм җиһазларны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру, агротехник шартлар үтәлгән килеш урнаштыру.

4.4.11. Йорт яны территориясен төзекләндерү: һәр йортның территориясендә, кагыйдә буларак, түбәндәгеләр булырга тиеш:

а) урын-җир киптерү, кием-салым, келәмнәр һәм йорт әйләнеше әйберләрен чистарту өчен хуҗалык мәйданчыгы;

б) өлкәннәр өчен ял мәйданчыгы;

в) балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары, яшелләндерү һәм балаларның җәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларының кирәкле җиһазлары.

4.4.12. Әгәр участок территориясенең күләме мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләрне йөртү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.

4.4.13. Йорт подъездлары каршындагы мәйданчыклар, юл йөрү һәм җәяүлеләр юллары каты өслеккә ия булырга тиеш. Каты өслекләрне урнаштырганда кар һәм яңгыр суларын ирекле агу мөмкинлеге каралырга тиеш.

4.4.14. Торак йортларга кертелгән җәмәгать өчен билгеләнгән бүлмәләргә йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү ишекләре булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

4.4.15. Җәмәгать өчен билгеләнгән биналарга тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан материаллар, продукция йөкләү рөхсәт ителми. Тәрәзәләре булмаган торак йортларның, җир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан йөкләнешне башкарырга кирәк.

4.4.16. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен, шулай ук урып-җыю һәм махсус техника белән тәэмин итәргә тиеш.

4.5. Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру

4.5.1. Торак йорт хуҗалары җир участогын көн саен җыештыралар (шул исәптән кардан да).

4.5.2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

а) кар этәргә, чүп-чар ташларга, шлак ташларга, көнкүреш калдыкларын йорт территориясенә агызырга;

б) ишегалды һәм янәшәдәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юлларның машиналар йөрү өлешенә чыгарып өергә.

5. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

5.1. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге закон таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнергә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Территорияне озак яки даими файдаланудагы стационар төзекләндерү элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.

5.2. Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хуҗалары башкара.

5.3. Яшелләндерү

5.3.1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора.

Төзекләндерү эшләрен башкарганда гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклап калу зарур.

5.3.2. Җирлек территориясендә ике төрле яшелләндерү кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләр грунтка утырту һәм мобиль - үсемлекләр утырту, махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту.

Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектлары (газон, бакчалар, чәчәкләр, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һ.б.) булдыру өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә, фасадларда (вертикаль яшелләндерү), биналар һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланыла.

5.3.3. Яшелләндерү объектларын карап тоту - ул яшел үсентеләрне һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыян китерү, шулай ук җәйге һәм кышкы вакытта күчмә кече формаларны җыештыру.

5.3.4. Яшел үсентеләр хуҗалары бурычлы:

а) яшел үсентеләр сакланышын һәм квалификацияле карауны тәэмин итәргә;

б) җәйге чорда коры һава шартларында газоннарга, чәчәкләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәэмин итәргә;

в) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәргә;

г) яшелләндерү объектларында сулыклар булган очракта аларны чисталыкта тотарга һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә капиталь чистартырга;

5.3.5. Яшелләндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

а) төзелмәләрне, аларның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән корылмалардан тыш, урнаштыру;

б) үз белдегең белән агач һәм куаклар утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәк түтәлләрен бетерү;

в) агачларга һәм башка яшеллеккә гамаклар, таганнар, турниклар, кием киптерү өчен баулар, агачларга реклама һәм мәгълүмати щитлар һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгарма конструкцияләр, объектларга хәрәкәт юнәлешенең күрсәткечләре, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чаралары, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан, колонкалардан, арындыру;

г) стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштырырга, шул исәптән, вакытына карамастан, автостоянкалар һәм парковка урнаштырырга;

д) төзелеш һәм башка материалларны, калдыкларны, чүп-чарны, бозга каршы материалларны һәм башка зарарлы матдәләрне, шулай ук ком һәм бозга каршы реагентлар белән пычранган карны, боз кисәкләрен өеп куярга;

е) бакчаларны казырга;

е) йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәкләрдә йөртергә;

ж) яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларның катнашмасын су агызгычка һәм башка сууткәргеч җайланмаларга сибереп тутырырга;

з) чүп-чарны газоннарга ташларга;

и) учакларны яндырырга, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм башка җайланмаларны ачык ут ярдәмендә җылылык белән эшкәртү өчен кулланырга;

й) сок, сумала табу өчен агачларны кисәргә, аларга башка механик җәрәхәтләр ясарга;

к) яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптуралар, эскәмияләр, коймалар, чүп савытлары, балалар һәм спорт җиһазларын ватарга;

л) агач тамырларын кәүсәдән 1,5 метр ераклыктан якынрак җирдә ачарга һәм агач тамырларын җир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

5.4. Коймалар

5.4.1. Коймалар урнаштыру төзекләндерү өчен өстәмә элемент булып тора.

5.4.2. Коймалар төрле:

а) билгеләнеш буенча (декоратив, саклау, катнаш);

б) биеклеге буенча (түбән - 1,0 м, уртача - 1,1-1,7 м, биек - 1,8-3,0 м);

в) материал төре (металл, тимер-бетон һ. б.);

г) тыгызлыгы дәрәҗәсе (үтә күренмәле, тоташ);

д) стационарлык дәрәҗәсе (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

Коймаларны проектлау аларның урнашуына һәм гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, шәхси проектлау проектлары нигезендә башкарыла.

5.4.3 мәдәни мирас объектлары территорияләрен киртәләү әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.

5.5. Өслек капламалары

5.5.1. Өслекләрне каплау җирлек территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук җирлектәге төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.

Төзекләндерү максатыннан түбәндәге капламалар билгеләнде:

а) каты (капиталь) капламалар - монолит яки җыелма капламалар, шул исәптән асфальтбетон, цемент-бетон, табигый таштан эшләнгән;

б) табигый хәлдәге йомшак (капиталь булмаган) капламалар - табигый яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранитлы чәчүлекләр, керамзит, резин крошка) эшләнгән, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган материаллар белән ныгытылган капламалар;

в) газон капламалары - үлән катламын әзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган капламалар;

г) катнаш каплама - капламалар (газонга күмелгән рәшәткә плиткасы яки газон рәшәткәсе, яки йомшак катлам).

5.5.2. Каплау төрләрен сайлауны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә башкарырга кирәк:

а) каты - каты-проектлау вакытына гамәлдә булган, мөмкин булган чик йөкләнмәләрне, хәрәкәт характерын һәм составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

б)йомшак - аерым территорияләрне (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыкларын, этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыкларны, җәяү йөрү юлларын) төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып);

в) газон һәм катнаш, аеруча экологик.

Ябык өслекнең каты төрләрендә коры хәлдәге ышкылу коэффициенты кимендә 0,6, юештә 0,4 булса, өслек кытыршы булырга тиеш.

5.6. Өслекләр бәйләнеше

Өслекләрнең үзара керешү элементларына, гадәттә, борт ташларының төрле төрләре, пандуслар, баскыч басмалары, баскычлар керә.

5.7. Борт ташлары

Юл борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, машиналар йөрү өлеше дәрәҗәсе 150 ммнан да ким булмаган дәрәҗәдә, өслекләрнең өске катламы ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

Автотранспортның газонга керүенә юл куймас өчен, газон белән хәрәкәт итү өлешенең кисешкән урынына күүләмле борт ташын куллану зарур.

Җәяүлеләр коммуникацияләрен газон белән каплаган вакытта, газон дәрәҗәсеннән кимендә 50 мм арада арткан бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, пычрак һәм үсемлек чүп-чарының өслеккә эләгүен булдырмый кала.

Җәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы өслек катнашмасын рәсмиләштерү өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валун, керамик борт һ.б.) кулланырга мөмкин.

5.8. Баскычлар, баскыч басмалары, пандуслар

Җәяүлеләр өчен җәяүлеләр коммуникацияләре юнәлешендә авышлык 60 промилледән артык булганда баскыч урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йөри торган объектлар, инвалидлар һәм картлар йортлары, баскычлар урнашкан урыннарда төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә 50дән артык промилле булганда, һичшиксез, пандус төзү мөһим.

Бордюрдан пандус сөзәклеге 1: 12 рәвешендә кабул ителә.

Баскычларның беренче баскычларын төшкәндә һәм күтәрелгәндә ачык төстәге капма-каршы төстәге буяулар белән аерып күрсәтергә кирәк.

Тышкы баскычларның барлык баскычлары да бер марш чикләрендә киңлеге һәм күтәрелеше биеклеге буенча бертөсле итеп билгеләнә.

Киртәләү пандусы булмаган очракта 75 мм биеклектәге киртәләү бортигын һәм култыксаны күздә тотарга кирәк.

Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участоклары әйләнә-тирәдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Баскычның яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге култыксалар кую каралган.

5.9. Мәйданчык

Җирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр ялы, спорт белән шөгыльләнү, чүп-чар җыю урыннары урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары бар.

Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләренең һәм аеруча саклана торган табигать территорияләре зоналарының сак зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә киңәш ителә.

Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

5.10. Балалар мәйданчыклары

5.10.1. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар рәвешендә оештырыла, төрле яшьтәге мәнфәгатьләр буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мәйданчыгындагы территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак катлам төрләре, мәйдан өслегеен газон белән тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен җиһазлары, эскәмияләр һәм чүп савытлары, яктырту җиһазлары.

Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге 20 м, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 м, спорт-уен комплекслары - 100 м дан да ким булмаска тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан кимендә 20 м ераклыкта урнашырга тиеш.

5.10.2. Балалар мәйданчыклары:

а) җәй көннәрендә ком белән тигезсезлекләрне тутыру өслеген планлаштырырга;

б) даими рәвештә себерелергә һәм иртәнге вакытта чылатылырга;

в) буялырга, киртәләрнең һәм корылмаларның буялуын, мәйданчыкта елга кимендә бер тапкыр җитештерергә, ә ремонтын - кирәк булган саен;

г) транзит җәяүлеләр хәрәкәтеннән, машина узу юлларыннан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунаклар өчен машина кую урыннарыннан, көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру өчен мәйданчыклардан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлы саклау участокларыннан изоляцияләнергә тиеш.

Җәрәһәт алуны булдырмас өчен мәйдан территориясендә чыгып торган тамырлар яки асылмалы түбән ботаклар, җир өстендәге иске, ватык җиһазлар (стойкалар, фундаментлар) калдыклары, җиргә тирән беркетелмәгән металл тимерләр (кагыйдә буларак, турниклар һәм таганнар) булу рөхсәт ителми.

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә эшләр алып бару һәм төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми.

Яктырту җиһазлары, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

2,5 мдан да биегрәк яктырту җиһазларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен җиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.10.3. Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларга куркынычсызлыкны тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

5.11. Спорт мәйданчыклары

Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә йомшак яки газон капламасы төрләре (җәйге чорда), спорт җиһазлары керә.

Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле коймалар белән әйләндереп алына. Яшелләндерү мәйданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклеге-2,5 - 3 м, бер-берсенә кушылган урыннарда-1,2 м. биеклектә.

Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында яки рекреацияләр составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмаклары) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары завод җитештерүендә дә, махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм борыслардан эшләнгән булырга мөмкин, ул имгәнүләр (ярыклар, ярылган урыннар һ.б. булмау).

Урнаштырганда сертификацияләнгән җиһаз каталогларына таянырга кирәк.

5.12. Ял мәйданчыклары

Торак төзелеше территориясендә өлкәннәр өчен тынлы ял һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял мәйданчыкларын оештыру мөмкин. Торак йорт тәрәзәләреннән тынлы ял итү мәйданчыклары чигенә кадәр ара-10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары мәйданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге гадәттә түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, мәйдан өслеген газон белән тоташтыру элементлары, яшелләндерү, ял өчен эскәмияләр, утыргычлар һәм өстәлләр, чүп савытлары (кимендә һәр эскәмиянең бер өлешендә), яктырту җиһазлары.

Мәйданчыкны каплауны плитә катламы рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын берләштергәндә, балалар уеннары зонасында өслекнең каты төрләрен урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә чирәмдә ял итү өчен мәйданчыклар-чирәмлекләр оештырылырга мөмкин.

5.13. Этләрне йөртү урыннары

5.13.1. Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килештерелгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне йөртү өчен мәйданчык территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегенә төрле өслекләр, коймалар, эскәмияләр, урна, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары керә. Периметрлы яшелләндерүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар микрорайон һәм торак район территориясендә, яшеллекләрдән бушаган урыннарда, метрополитен линияләренең техник зоналары, 110 кВт артык көчәнешле электр тапшыру линияләре, беренче һәм икенче дәрәҗәдәге су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә урнашырга тиеш.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар күләме 400-600 кв. м, башка территорияләрдә-800 кв. м, барган төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Мәйдан чикләреннән алып торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участокларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Мәйданчыкны коймалау, кагыйдә буларак, биеклеге 1,5 метрдан да ким булмаган җиңел металл челтәр койма ярдәмендә башкарыла. Элементлар һәм секцияләр арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм җире хайванга мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә травма китерергә тиеш түгел.

Мәйданчык территориясендә мәйданнан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмат стенды урнаштырылган булырга тиеш.

5.13.2. Йорт хайваннары хуҗалары үз питомецларының экскрементларын җыю һәм алып ташлауны мөстәкыйль башкаралар.

Хайваннар хуҗалары хайваннарның башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләргә санитар нормалар нигезендә тынлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

5.14. Машина кую мәйданчыклары

Җирлек территориясендә түбәндәге автостоянкалар урнаштырыла: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак вакытлы саклау урыннары.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты өслек төрләре, өслекләрне тоташтыру элементлары, киртәләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, мәгълүмат җиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән кимендә 3 м киңлектәге яшел үсентеләр белән изоляцияләнергә мөмкин.

5.15. Кече архитектура формалары

5.15.1. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналарны һәм корылмаларны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау проект документациясен, шулай ук төзекләндерү яисә эскиз тәкъдимнәрен «Төзекләндерү» бүлеге нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, җирлекнең үзәк үзәге, күп функцияле үзәкләр һәм зоналар өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

5.15.2. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

а) архитектура һәм ландшафтлы тирәлекнең, территорияне төзекләндерү элементларының характерына туры килүе;

б) материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфаты, аларны озак вакыт дәвамында, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, саклап калу;

в) конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, куркынычсызлыгы.

5.16. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

5.16.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

а) тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан чиста булырга тиеш.

Тышкы мәгълүмат чаралары, учреждениеләр такталарыннан һәм режим табличкаларыннан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның нигезендә урнаштырыла һәм эксплуатацияләнә.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтеп торырга, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм җыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән тәмамлау, беркетү рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хуҗасы өч тәүлек эчендә территорияне төзекләндерергә һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен торгызырга тиеш.

б) Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтацияләнергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корылмаларга зыян китерү һәм объектларны бизәү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

в) тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын түбәндәге төрләре булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;

- декоратив панно;

- консоль конструкциясе;

- түбә конструкциясе;

- витрина конструкциясе;

- балалар тактасы;

- режимлы элмә такта;

- модульле конструкция;

- стела;

- щитлы конструкция;

- флаг композициясе;

- махсуслаштырылган төзелеш.

г) тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш, законнар Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкярләр), аларны саклау һәм куллану турында;

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш;

Ике яки аннан да күбрәк тел кулланган очракта, текстлар эчтәлек һәм техник бизәлеш буенча тиңдәш булырга, дөрес һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

5.17. Гражданнарның игъланнарын элү өчен шартлар, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары

Мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын гражданнар күпләп җыела торган урыннарда һәм җәяүлеләр күпләп яши торган урыннарда урнаштырыла торган махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштыру рөхсәт ителә.

Игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

6. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкаруга төп таләпләр

6.1. Юл өслекләрен ябу яки ачу белән бәйле эшләр (җир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яисә ремонтлау, свай һәм шпунт утырту, электр тапшыру линияләренең терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), яктырту терәкләре урнаштыру, грунт планировкасы, инженер эзләнүләрендә эшләү һәм башка эшләр) вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (җир эшләрен җитештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

6.2. Җирлек территориясен төзекләндерү белән бәйле җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру, җир эшләрен башкаруга ордер рәсмиләштерү һәм алу тәртибе муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.3. Яшел үсентеләрне йолкып алу яки күчереп утырту кирәк булганда, авыл җирлеге башкарма комитеты боерыгын билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерергә һәм яшел үсентеләрне йолкып алырга яки күчереп утыртырга кирәк.

6.4. Җирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән рөхсәт нигезендә, юлның ике ягында да заказчылар һәм эш башкаручылар, эш сроклары, урап узу маршрутлары турында барлык кирәкле белешмәләрне үз эченә алган мәгълүмат щитын мәҗбүри урнаштыру белән гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның формасы һәм эчтәлеге рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

6.5. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкару үз белдекләре белән таныла.

7. Уңайлы мохиткә карата махсус таләпләр

7.1. Торак тирәлеген, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән кешеләр һәм

инвалидлар өчен уңайлы булуын, әлеге объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга киңәш ителә.

Өлкән кешеләр һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итүче техник чараларны һәм җиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелештә гамәлгә ашырылырга киңәш ителә.

8. Биналарның (биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренең якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе

8.1. Җирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын тормышка ашыру максатыннан, җирлек территориясен чистарту һәм санитар тәртиптә тоту өчен хуҗалык итүче субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

8.2. Хуҗалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, якындагы территорияне җыештырырга һәм санитар карап тотарга хокуклы:

а) идарәче оешмалар-күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук күпфатирлы йорт территориясе каршындагы төп фасад ягыннан 5 м радиуста йә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

б) социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә территория, шулай ук учреждениенең территориясе алдында 10 м радиуста төп фасад ягыннан йә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), башка яктан-10 м радиуста;

в) күпфатирлы торак йортлардагы торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар, идарәче оешма белән килешү булмаганда, якындагы территорияне озынлыкка - биналарның бөтен озынлыгына, киңлеге - 10 м, йә йөрү өлеше бордюрына кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) җыештырырга хокуклы.;

г) барлык милек рәвешләрендәге сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга килү юллары, тротуарлар, алар янәшәсендәге коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

д) төзүче-50 м радиуста төзелеш мәйданчыкларының якын-тирә территорияләре һәм гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

е) торак йортларның хуҗалары бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә (яисә җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта килеп туган җир кишәрлегенең чиге буенча)һәм йорт алдындагы территория 5 м ераклыкта яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

е) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар - урнашу өчен бирелгән җир кишәрлеге объекты территориясе һәм аның тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

ж) базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

з) биналарның, корылмаларның милекчеләре яки башка хокук ияләре-бина, корылма периметры буенча яисә бирелгән җир кишәрлегенең чикләре буенча һәм участок чикләреннән 10 м радиуста һәм урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

и) автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка җир кишәрлекләрендә урнашкан заправка станцияләре - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чигеннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның йөрү өлешенә кадәр;

й) гараж кооперативлары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр һәм аларга керү юллары 50 м радиуста урнашкан территория;

к) җирләү урыннары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якындагы территория;

л) гомуми файдаланудагы территорияләр һәм вазыйфалар вәкаләтле органнарга йөкләнә;

м) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә җир кишәрлекләренә ия булучылар (йә җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта килеп туган чиге буенча) һәм җир кишәрлегенең тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

н) автотранспорт чараларын озак һәм кыска сроклы саклау урыннары хуҗалары - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территория һәм җир кишәрлегенең тышкы чигеннән 10 м ераклыктагы һәм урамның юл өлешенә кадәр (юл буйлап объект урнашкан очракта).

9. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту

9.1. Йорт хайваннарын һәм кошларын тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлары китергән зыян өчен җаваплылыкны аларның хуҗалары гамәлдәге РФ кануннарында билгеләнгән тәртиптә алып баралар

9.2. Йорт хайваннары хуҗалары үзләренең хайваннары экскрементларын җыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

9.3. Авыл җирлегендә яшәүчеләр тарафыннан авыл хуҗалыгы хайваннары (сыерлар, сарык, кәҗәләр, дуңгызлар һәм башка) һәм кош-кортларын карап тоту шәхси торак йортлар территорияләрендә рөхсәт ителә.

9.4. Барлык продуктлы хайваннар (эре мөгезле терлек, кәҗәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар) бирка беркетү юлы белән мәҗбүри рәвештә теркәлергә тиеш.

9.5. Йорт хайваннарын көтү җирле үзидарә органы акты белән билгеләнә торган көтүлек урыннарында, хуҗасын күзәтүдә яисә аның кушуы буенча йә «электропастух» тибындагы электрон системалардан файдаланып рөхсәт ителә.

9.6. Йорт хайваннарын чыгару 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр рөхсәт ителә. Башка вакытта чыккан очракта хуҗалар урамнарда һәм торак йортларда тынлыкны тәэмин итү чараларын күрергә тиеш.

9.7. Этләрне торак һәм изоляциялэнгән биналардан гомуми ишегалларына һәм урамга өч айлык көчекләрдән тыш бары тик кыска тезгендә һәм намордникта гына чыгарырга мөмкин.

9.8. Хуҗалар йорт хайваннары һәм ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар мәйданчыклары, скверлар, мәйданнар, шулай ук торак йортлар подъездлары белән пычрануга юл куймаска тиеш. Этләрне, мәчеләрне һәм башка вак хайваннарны урамда йөргән вакытта хуҗа үзе белән йорт хайваннарының табигый күнегүләрен тулысынча җыештыруны тәэмин итүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

9.9. Этне поводокта урамда гына чыгарырга була. Махсус билгеләнгән мәйданчыклар булмаганда, җирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән урыннарда бушлыкларда, буш җирләрдә йөртү рөхсәт ителә.

9.10. Этләрне дрессировкалау бары тик яхшы койма белән әйләндереп алынган мәйданчыкларда яки җирлек территориясендә генә үткәрелергә мөмкин.

9.11. Йорт хайваннарын юллардан тәүлекнең якты вакытында гына узып китәргә кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынрак җибәрергә кирәк. Грунт юлларыннан һәм сукмаклардан узып китү мөмкинлеге булганда, йорт хайваннарын асфальт өслекле юлда алып бару тыела.

9.12. Йорт хайваннарын һәм кошларны урамда калдырганда аларның хуҗалары яшел үсентеләрне һәм башка чыгымнарны бозудан килгән зыянны каплыйлар.

9.13. Йорт кәҗәләре йорт яны территорияләре эчендә яки көтүлекләрдә хуҗалар күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

9.14. Рөхсәт ителми:

а) терлекләрне балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, поликлиникаларга, азык-төлек кибетләренә җибәрергә;

б) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм сулыкларда коендыру тыела;

в) тыю язуы булган очракта, учреждениеләргә хайваннарга юл куярга;

г) торак пунктлар территориясендә караучысыз хайваннар һәм кошларны чыгару;

д) исерек, наркотик яки токсик исерек хәлдә булган затлар, шулай ук яше яки сәламәтлеге торышы аркасында этләрнең хәрәкәтен контрольдә тота алмый торган һәм урамда йөргән вакытта аларның агрессив тәртибен булдырмый кала алмаган затлар тарафыннан этләрне урамда йөртү тыела;

е) йорт хайваннарын һәм кошларны балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдаланудагы урыннарда (чиктәш фатир коридорларында, баскыч күзәнәкләрендә, чарлакларда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда даими тоту;

е) йорт хайваннарын җирлекләр территориясендә махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б. лар) уздыру урыннарыннан тыш, алар өчен билгеләнгән урыннардан тыш урнаштыру.

Этләрне 14 яшькә җитмәгән затлар куып чыгарган, вак зурлыктагы этләрне йөрткән очраклардан тыш.

9.15. Йорт хайваннары һәм кош-корт хуҗалары бурычлы:

а) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм хайваннар продукциясе продукциясенә ветеринария-санитария мөнәсәбәтендә куркынычсызлыкны тәэмин итүче хуҗалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәлү чорында мәҗбүри дәвалау-профилактик чаралар үткәрергә;

б) хайваннарның урнашу урынын даими тикшереп тору;

в) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук үз-үзен гадәти булмаган хәлдә тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп җиткәнче, авырулар билгеләре булган хайваннарны башкаларыннан аерып ябарга;

г) терлекләрне карау, диагностик тикшеренүләр, саклау өчен прививкалар һәм дәвалау-профилактикалау эшләре өчен ветеринария белгечләре таләбе буенча бирергә.

9.16. Үлгән терлекне күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

9.17. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

а) этне ныклы бәйдә тотарга;

б) килүчеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген булдырмаска;

в) этләрне яхшы әйләндерелгән территориядә яки гомуми файдаланудагы территориядән читкә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына бәйдән ычкындырырга.

9.18. Иҗтимагый урыннарда караучы затлардан башка булган күзәтүчесез хайваннар ауланырга тиеш.

9.19. Сукбай хайваннарны аулау махсус предприятие яки җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

9.20. Сукбай хайваннарны тоту чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый әхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

9.21. Рөхсәт ителми:

а) тиешле карардан башка гына шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан малларны тартып алырга;

б) этләрне кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән җибәрергә;

в) ветеринария органнары күрсәтмәсеннән башка, приманкалар һәм башка тоту чараларын кулланырга.

10. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

10.1. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән җирлек территориясен төзекләндерү таләпләрен үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

10.2. Әлеге Кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (Административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе кодексы нигезендә җаваплылыкны үтәмәгән өчен федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормалар һәм кагыйдәләр булган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) җаваплылыкка тартыла.

10.3. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка җәлеп итү күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм кертелгән хокук бозуларны бетерүдән затны азат итми.